Archetype

Ύψη κτιρίων και αισθητική του άστεως

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 22/04/2024

Αγνώστου λαϊκού ζωγράφου, Ο ατμοκίνητος σιδηρόδρομος Αθηνών-Πειραιώς, με το αττικό αστικό ανάγλυφο του τέλους της δεκαετίας του 1860 (από τον τόμο Αθήναι 1650-1870 του Ι. Μελετόπουλου, έκδοση Τράπεζας Πίστεως, 1979).

Η Αθήνα είναι μια πόλη της Ευρώπης, δεν είναι πόλη αμερικανική ή της νοτιοανατολικής Ασίας. Είναι μια πόλη με ιδιαίτερο και ποικιλόμορφο τοπιογραφικό ανάγλυφο και με δεδομένα πολεοδομικά χαρακτηριστικά. Επίσης, είναι μια πόλη με ένα υψηλό μνημείο στη μέση, την Ακρόπολη. Και βέβαια, το ζήτημα δεν είναι μόνο πώς φαίνεται η Ακρόπολη από την πόλη αλλά και πώς φαίνεται η πόλη από την Ακρόπολη. Κάναμε απλώς το λάθος, πριν δύο αιώνες, να τοποθετήσουμε τη νέα πρωτεύουσα πάνω στην αρχαία πόλη.

Αυτά είναι τα δεδομένα. Είναι γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές πόλεις τα τελευταία 100 χρόνια έχουν αντισταθεί μάλλον σθεναρά στην ιδέα της κατακόρυφης πόλης, για λόγους πολιτισμικής μνήμης και κουλτούρας του

άστεως, αλλά όχι μόνο. Τα υψηλά κτίρια απαιτούν τον κατάλληλο πολεοδομικό ιστό για να τα ενσωματώσει, διαφορετικά η ιστορική πόλη γίνεται υποδοχέας βίαιων επεμβάσεων: παράδειγμα οι λειτουργικές υποδομές και τα υψηλά κτίρια μιας μητρόπολης όπως το Τόκιο, όπου μεταξύ άλλων εξαφανίστηκαν όχι μόνο οι ιστορικοί συνοικισμοί αλλά και τα στοιχεία του φυσικού τοπίου και υγρού δικτύου της προμοντέρνας πόλης. Στους αντίποδες βρίσκονται πόλεις όπως η συμπαγής Βαρκελώνη, όπου τα κτίρια, σε δρόμους σαφώς φαρδύτερους από της Αθήνας, δεν ξεπερνούν συνολικά τους 6/8 ορόφους. Η πρωτεύουσα της Καταλονίας εμφανίζει εικόνα ενός αρμονικού αστικού «υψιπέδου» με φροντισμένη την πέμπτη όψη (τα δώματα δηλαδή των κτιρίων) και θα ήταν υπέροχο αν κάτι αντίστοιχο μπορούσε να συμβεί και στην Αθήνα.

Κάθε πόλη έχει τα δικά της χαρακτηριστικά αστικού αναγλύφου. Η Βαρκελώνη είναι επίπεδη, και οι λιγοστές εξαιρέσεις υψηλών κτιρίων προσδίδουν ποικιλία και μετατρέπονται σε τοπόσημα, είτε πρόκειται για τη Σαγράδα Φαμίλια είτε για τον πύργο της εταιρείας ύδρευσης του Ζαν Νουβέλ. Η Αθήνα –όπως και η Ρώμη– παρουσιάζει ένα εξαιρετικά ποικιλόμορφο αστικό ανάγλυφο με υψομετρικές διαφορές, κάτι που εξασφαλίζει κιόλας επαρκή θέα από πολλές περιοχές του λεκανοπεδίου και δικαιολογεί ακόμα λιγότερο την ανέγερση υψηλών (υψηλότερων) κτιρίων. Τα υψηλά κτίρια δεν μπορούν να αποτελούν μεμονωμένα αστικά επεισόδια σε έναν πυκνοδομημένο και ως εκ τούτου ακατάλληλο αστικό ιστό αλλά πρέπει να συμβάλλουν σε μια αστική αναγέννηση, να χωροθετούνται δηλαδή σε ευρύχωρα περιβάλλοντα και να εμπλουτίζουν τη χρήση και τις λειτουργίες του δημόσιου χώρου. Τα υψηλά κτίρια μπορούν να χωροθετηθούν προγραμματικά και στην Αθήνα-πολυκεντρική μητρόπολη (όπως πχ. στο Μιλάνο), μακριά όμως από τα ιστορικά μνημεία και με συνολική αντίληψη της αισθητικής του αστικού αναγλύφου.

Η σημερινή Αθήνα παρουσιάζει, καλώς ή κακώς, μια μορφική ενότητα. Η αποσπασματική τοποθέτηση υψηλότερων κτιρίων θα προκαλούσε έναν εξαιρετικά βλαπτικό οικοδομικό ανταγωνισμό δίχως όρια. Η πυκνότητα της πόλης, η στενότητα των δρόμων, η πάντα εντατική χρήση του αυτοκινήτου, η απουσία δημόσιων ωφέλιμων χώρων και γενικότερα πράσινου περιβάλλοντος, καθώς και η γενική υποβάθμιση της ποιότητας ζωής που προκύπτει από όλα τα παραπάνω, καθιστούν αναίτια οποιαδήποτε συζήτηση για την αύξηση του ύψους των κτιρίων. Η αύξηση αυτή είναι βλαπτική τόσο για το άμεσο οικιστικό περιβάλλον όσο και για την ευρύτερη λειτουργία και βιωσιμότητα της πόλης. Ωφελεί μόνο τον ιδιώτη επενδυτή, και σε αυτή την κουλτούρα του ιδιωτικού θα πρέπει κάποτε να μπει ένα τέλος.

Δημοσεύτηκε με τίτλο «Η αισθητική του άστεως» στην εφημερίδα Το Βήμα, 14 Απριλίου 2024.